

Yhteenkietoutuneet

Alva Noë

YHTEENKIETOUTUNEET

Miten taide ja filosofia tekevät meistä meidät

Suomennos Laura Oulanne



niin & näin

Tampere 2026

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

The Entanglement. Why Art and Philosophy Make Us What We Are, 2023.
Copyright (©) 2023 Princeton University Press.

SUOMENKIELINEN LAITOS

© 2026 Laura Oulanne & Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-7478-39-4

Kaikki oikeudet pidätetään. Ilman kustantajan antamaa kirjallista lupaa
mitään osaa tästä kirjasta ei saa jäljentää tai jakaa missään muodossa tai
millään keinoilla, elektronisilla tai mekaanisilla, kuten valokopioimalla,
äänittämällä tai käyttämällä tietojärjestelmiä.

KANSI

Jessica North

KANNEN KUVA

Auguste Rodin: *La Cathédrale*
Valokuva Museo Soumaya

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Dardedze hologräfija
Riika 2026

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry / *niin & näin*

Suomennostyöhön on saatu tukea Suomen Tiedekustantajien Liitolta.

Hubert L. Dreyfusin muistolle.

Jos haluat nähdä jotain uutta, kävele joka päivä samaa polkua.

– Kiinalainen sananlasku

SISÄLLYS

ESIPUHE	II
I 1. TAIDE MIELESSÄ	17
2. KESYTETTYÄ KIETOUTUMISTA	30
3. TANSSI RUUMIISSA	38
4. NÄKEMISEN TYYLIT	51
5. KIRJOITTAJAN ASENNE	81
II 6. ESTEETTINEN UMPIKUJA	103
7. HAURAITA RUUMIITA	121
8. EKSISTENTIAALINEN TYYLI	144
9. KOHTI YHTEENKIETOUTUMISEN ESTETIIKKAA.	162
10. ASENNOIDUTAAN UUELLEEN	184
III 11. TIHKUMISEN ONGELMA	197
12. LUONTO TAITEEN JÄLKEEN.	215
KIITOKSET.	222
VIITTEET	226
KIRJALLISUUS	249
HAKEMISTO	265

ESIPUHE

Elämä ja taide ovat kietoutuneet yhteen. Tässä kirjassa tavoitteenani on tämän yksinkertaisen väitteen hahmottaminen ja siitä seuraavien yllättävien ja kauaskantoisten johtopäätösten tarkastelu.¹

Kun väitän, että taide ja elämä ovat kietoutuneet yhteen, en esitä ainoastaan, että teemme taidetta elämästä – elämä ikään kuin tarjoaa taiteen raaka-aineet – vaan myös, että taide työstää ja muuttaa näitä aineksia. Taide uudistaa elämää. Taiteen maailmassa meistä tulee jotain aivan toisenlaista. Ja mikä tärkeintä, meidän maailmamme on aina ollut taiteen maailma.

Eräs johtopäätös: taide on hyvin tärkeää. Emme ymmärrä taidetta tai taiteen paikkaa elämässämme emmekä ymmärrä itseämme ennen kuin osaamme arvostaa taiteen luovaa, transformatiivista ja emansipatorista voimaa.

Toinen johtopäätös: koska ihmisluonto on taiteen ainesta, on oikeastaan harhaanjohtavaa lainkaan puhua ihmisluonnosta. Me olemme kysymyksiä, emme vastauksia, ja sillä tavoin olemme samanlaisia kuin taideteokset. Olemme esteettisiä ilmiöitä. Ymmärtääksemme itseämme ja tunteaksemme itsemme tarvitsemme esteettistä tutkimusta siitä keskeneräisestä teoksesta, joka me itse olemme.

Pyrkimykseni ei ole sanoa ei luonnontieteille, ei edes ihmisistä tutkiville luonnontieteille. Pikemminkin pyrin sanomaan kyllä taiteelle ja taiteen ylläpitämälle esteettiselle asenteelle.

Tässä kirjassa vastustan eri aateyhteisöissä ja myös populaarikulttuurissamme vallalla olevaa taipumusta aliarvioida tyyliä ja estetiikkaa ja liittää ne virheellisesti yhtäältä muotiin ja toisaalta jonkinlaiseen luonnolliseen mielihyvään (jos sellaista on

olemassa), tai pelkkiin mieltymyksiin. Jos emme tavoita parempaa, monipuolisempaa ja vakuuttavampaa ymmärrystä esteetikasta, on turha toivo, että ymmärtäisimme riittävällä tavalla myöskään ihmisen olemista.

* * *

Tottumukset, tavat, teknologia ja biologia organisoivat ihmisolentoja, laajasti ja suppeasti ottaen. Tämän organisoitumisen ansiosta meillä on maailma, ja pystymme tulemaan toimeen sen kanssa. Ilman sitä ei ole ihmiselämää eikä kenties elämää lainkaan.

Mutta se myös rajoittaa meitä; pitää meitä vankeinaan, määrittelee mikä meille on *tavallista* ja rajaa intuitiotamme. Meillä ei ole mitään lopullista keinoa päästä tästä meitä muovaavasta vapaudettomuudesta. Jopa ruumiimme, niiden kemialliset ja hermostolliset prosessit, ovat organisoituneet säätelemään ja pitämään yllä omaa järjestystään.

Vaikuttaa romanttiselta haaveilulta väittää, että taiteella ja filosofialla olisi valta vapauttaa meidät, jos ei organisoitumisen todellisuudesta sinänsä, niin ainakin niistä tavanomaisista olemisen tavoista, jotka tekevät meistä sen mitä nyt olemme. Mutta näin väitän: taide ja filosofia ovat tapoja organisoida itsemme *uudelleen*.

Taide ja filosofia tavoittelevat ekstaasia, täydellistä vapautumista niistä asiainiloista, joiden otteessa olemme. Filosofian kohteena on ymmärrys, totta. Ja taide tavoittelee esteettistä mielihyvää. Näin on. Mutta nämä ovat pinnallisia piirteitä. Taide ja filosofia edellyttävät meiltä itsemme työstämistä ja uudeksi tekemistä, yksilöinä ja yhdessä.

* * *

Ei kauaakaan sen jälkeen, kun aloin kirjoittaa nimellä *Omituisia työkaluja* (*Strange Tools*) vuoden 2015 lopussa ilmestynyttä teosta, eräs ystävä kysyi minulta, olinko luopumassa mielenfilosofiasta.

ESIPUHE

Kysymys sai minut hämmästyämään. Minulle oli ollut ilmeistä, että taiteen ongelma – mitä se on, miten se toimii, miksi sillä on väliä, ja erityisesti kysymys esteettisestä kokemuksesta, mitä *se* on – on keskeinen ongelma mielen teoriassa. Tässä kirjassa yritän selittää, miksi näin on.

A.N.
Berkeley
Elokuu 2022